Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cyllid

Adroddiad ar oblygiadau ariannol y Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru)

Rhagfyr 2010

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

Gellir cael rhagor o gopïau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Y Pwyllgor Cyllid
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8026
Ffacs: 029 2089 8021
e-bost: Finance.Comm@wales.gov.uk

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2010
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difrïol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cyllid

Adroddiad ar oblygiadau ariannol
y Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch
ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru)

Rhagfyr 2010

Y Pwyllgor Cyllid

Cylch gwaith y Pwyllgor Cyllid yw sicrhau y craffir yn briodol ar gyllideb a gwariant Llywodraeth Cymru, Comisiwn y Cynulliad, yr Ombwdsmon, y Comisiynydd Plant, y Comisiynydd Pobl Hŷn a'r gwahanol Gyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru a Chyrff GIG.

Yn gyffredinol, mae gan y Pwyllgor dair prif swyddogaeth:

- ystyried cynigion ar gyfer cyllideb y Cynulliad a chyflwyno adroddiad arnynt;
- ystyried yr wybodaeth ariannol a gyflwynir gyda Mesurau Cynulliad, a lle bo'n briodol, cyflwyno adroddiad arni;
- ystyried unrhyw fater arall sy'n ymwneud â gwariant y Llywodraeth neu wariant o Gronfa Gyfunol Cymru, neu sy'n effeithio ar y gwariant hwnnw.

Pwerau

Sefydlwyd y Pwyllgor ar 26 Mehefin 2007. Manylir ar ei bwerau yn Rheol Sefydlog 14 Cynulliad Cenedlaethol Cymru. Mae'r rhain ar gael yn: **www.cynulliadcymru.org**.

Aelodau'r Pwyllgor

Angela Burns (Cadeirydd)
Gorllewin Caerfyrddin a De Sir Benfro
Plaid Geidwadol Cymru

Lorraine Barrett
De Caerdydd a Phenarth
Llafur

Peter Black
Gorllewin De Cymru
Democratiaid Rhyddfrydol Cymru

Andrew Davies
Gorllewin Abertawe
Llafur

Chris Franks
Canol De Cymru
Plaid Cymru

Brian Gibbbons
Aberafan
Llafur

Ann Jones
Dyffryn Clwyd
Llafur

Nick Ramsay
Sir Fynwy
Plaid Geidwadol Cymru

Janet Ryder
Gogledd Cymru
Plaid Cymru

Bu'r Aelod a ganlyn yn mynychu cyfarfodydd o'r Pwyllgor Cyllid fel eilydd yn ystod cyfnod yr adroddiad hwn:

Rosemary Butler
Gorllewin Casnewydd
Llafur

Adroddiad ar y Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru)

<u>Dyfyniadau o’r Rheolau Sefydlog:</u>

(ii)*14.2 Caiff y Pwyllgor [Cyllid] hefyd ystyried y canlynol ac, os yw’n gweld yn dda, gyflwyno adroddiadau arnynt:*

i. gwybodaeth ariannol yn y memoranda esboniadaol sy’n cyd-fynd â Mesurau Cynulliad arfaethedig;

…………………………………………………………..

23.18 Ar yr un pryd ag y bydd [Aelod] yn cyflwyno Mesur arfaethedig, rhaid hefyd gosod Memorandwm Esboniadol y mae’n rhaid iddo:

vi) nodi’r amcangyfrifon gorau o’r canlynol:

(a) unrhyw gostau gweinyddol, costau cydymffurfio a chostau eraill y byddai darpariaethau’r Mesur arfaethedig yn arwain atynt;;
(b) dros ba gyfnodau amser y disgwylid i’r costau hynny godi; ac
(c) lle y byddai’r costau’n syrthio;

Cyflwyniad

1. Bu’r Pwyllgor Cyllid yn ystyried y Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru) a’r Memorandwm Esboniadol yn ei gyfarfod ar 4 Tachwedd 2010 a chlywodd dystiolaeth gan

- Ieuan Wyn Jones AC, y Dirprwy Brif Weinidog a’r Gweinidog dros yr Economi a Thrafnidiaeth
- James Price, Llywodraeth Cynulliad Cymru
- Bethan Bateman, Llywodraeth Cynulliad Cymru

2. Bu’r Pwyllgor Cyllid hefyd yn ystyried y dystiolaeth ysgrifenedig a gyflwynwyd i Bwyllgor Deddfwriaeth Rhif 4 mewn ymateb i’w ymarfer ymgynghori a oedd wedi cynnwys cwestiwn penodol mewn perthynas

ag ystyriaethau ariannol y Mesur arfaethedig: *Beth yw goblygiadau ariannol y Mesur arfaethedig i sefydliadau, os oes rhai o gwbl? Wrth ateb y cwestiwn hwn, efallai yr hoffech ystyried Adran 2 y Memorandwm Esboniadol (yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol), sy'n amcangyfrif costau a buddion gweithredu'r Mesur arfaethedig.*

3. Yn ychwanegol at hyn, bu'r Pwyllgor yn ystyried y wybodaeth bellach a ddarparwyd gan y Dirprwy Brif Weinidog yn ei lythyr dilynol at y Pwyllgor, dyddiedig 2 Rhagfyr 2010.

Cefndir

4. Dywed y Memorandwm Esboniadol[1] mai nod y mesur arfaethedig yw gwella delwedd ac ansawdd cludiant penodedig i ddysgwyr a sicrhau bod safonau diogelwch yn ddigon uchel i'r cyhoedd a rhieni fod â hyder mewn cludiant penodedig i ddysgwyr.

5. Mae'r Mesur yn cynnwys darpariaethau eang a fydd yn galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau mewn perthynas â chludiant penodedig i ddysgwyr. Bydd y rhain yn rhoi dyletswydd ar gyrff perthnasol fel awdurdodau lleol neu gorff llywodraethol ysgol a gynhelir i:

- (i) osod gwregysau diogelwch addas (rhan 1);
- (ii) defnyddio cerbydau unllawr yn unig (rhan 1);
- (iii) defnyddio bysiau a gynhyrchwyd ar ôl dyddiad penodol (rhan 1);
- (iv) gosod systemau teledu cylch cyfyng a bodloni'r amodau gweithredu a nodwyd gan Weinidogion Cymru (rhan 2);
- (v) defnyddio cerbydau sy'n bodloni manyleb y "bysiau melyn" a safonau bysiau o'r fath (rhan 1);
- (vi) darparu safon berthnasol o hyfforddiant i yrwyr fel y nodwyd gan Weinidogion Cymru (rhan 4);
- (vii) cynnal yr asesiadau risg diogelwch a nodwyd gan Weinidogion Cymru (rhan 3)
- (viii) darparu staff i oruchwylio bysiau ysgol (rhan 5); ac
- (ix) mewn perthynas â thacsis a cherbydau llogi preifat, bodloni'r manylebau a nodwyd gan Weinidogion Cymru (rhan 1).

6. Yn ychwanegol at hyn mae'r Mesur yn gwneud darpariaeth fel bod gan Weinidogion Cymru'r pŵer i:

[1] Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru), Memorandwm Esboniadol para 1.1-1.3

(i) greu troseddau ar gyfer darparwyr cludiant i ddysgwyr sy'n torri rheoliadau diogelwch trwy fethu â bodloni'r gofynion penodedig (rhannau 1a 2);
(ii) creu trefn cosbau sifil ar gyfer darparwyr cludiant i ddysgwyr sy'n torri'r rheoliadau diogelwch trwy fethu â bodloni'r gofynion penodedig (rhannau 1 a 2 a'r Atodlen);
(iii) sefydlu corff gorfodi er mwyn gorfodi'r rheoliadau (rhannau 7, 8, 9 a 10); a
(iv) sefydlu tribiwnlys ar gyfer apeliau (rhan 6 a'r Atodlen).

Y costau ynghlwm â'r Mesur arfaethedig

7. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol sydd wedi'i gynnwys yn y Memorandwm Esboniadol yn cynnwys y costau canlynol:

- **Gosod gwregysau diogelwch addas** - amcangyfrifir bod y gost o osod gwregysau diogelwch mewn cerbyd 70 sedd yn £11,000 ar gyfartaledd. Canfu arolwg yr Uned Ddata Llywodraeth Leol (LGDU) nad oes gwregysau diogelwch wedi'u gosod mewn 141 o fysiau tra nad yw sefyllfa 260 o fysiau eraill yn hysbys. Cost grynswth ailosod gwregysau mewn 141 o fysiau yw **£1.5m**, ond os bydd angen gosod gwregysau diogelwch ar ganran uchel o'r bysiau nad yw'r wybodaeth amdanynt yn hysbys, gallai'r gost grynswth godi i **£4.5m.**
- **Amnewid cerbydau deulawr** – amcangyfrifir y gall bod angen cyfanswm o 225 o gerbydau unllawr i gymryd lle'r 132 o gerbydau deulawr sydd ar waith ar hyn o bryd. Costau rhedeg crynswth y cerbydau ychwanegol yw tua **£2.8m**.
- **Dileu cerbydau hŷn yn raddol** – Mae data'r Uned Ddata Llywodraeth Leol yn nodi bod 1,201 o gerbydau wedi'u cofrestru cyn mis Hydref 2001 tra nad oedd sefyllfa 1,134 o gerbydau'n hysbys. Mae hyn yn awgrymu y gall hyd at ddwy ran o dair o gyflenwad bysiau cludiant penodedig i ddysgwyr fod wedi'u cynhyrchu cyn 2001. Amcangyfrifir y byddai cost grynswth gweithredu bysiau ychwanegol newydd yn **£10.4m** y flwyddyn ar gyfer 1,202 o fysiau, neu'n **£20.2m** ar gyfer 2,336 o fysiau.
- **Gosod Systemau Teledu Cylch Cyfyng** - Yn ôl adroddiad yr Uned Ddata Llywodraeth Leol, allan o fflyd o 3,295 o fysiau, mae systemau teledu cylch cyfyng wedi'u gosod mewn 663 ohonynt, mae 1,417 heb system teledu cylch cyfyng ac nid yw sefyllfa 1,215 o gerbydau'n hysbys. Byddai'n costio oddeutu **£2.2m** i osod

system teledu cylch cyfyng mewn 1,417 o gerbydau. Os bydd angen gosod system teledu cylch cyfyng yng ngweddill y 1,215 bws lle nad yw'r sefyllfa'n hysbys, bydd y gost hon yn codi i tua **£4m.** Yn ychwanegol at hyn, byddai angen tua **£300,000 y flwyddyn** er mwyn cynnal y camerâu

- **Goruchwylwyr ar gludiant i ddysgwyr** - Amcangyfrifir y byddai'r gost o gyflogi hebryngwr bws yn £6,084 y flwyddyn. Mae'r Uned Ddata Llywodraeth Leol yn cofnodi bod gan 827 o fysiau gyda hebryngwyr, bod 1,605 o fysiau heb hebryngwyr tra nad yw sefyllfa 863 o fysiau'n hysbys. Amcangyfrifir y byddai'n costio tua **£9.8m i £15m** i roi hebryngwr ar bob bws. Byddai'r costau'n disgyn pe bai hyn yn cael ei gyfyngu i roi hebryngwyr ar yr holl gerbydau sy'n cludo disgyblion i ysgolion cynradd yn unig (ac eithrio bysiau mini). Byddai 114 o gerbydau'n costio **£694,000.**
- **Asesiad risg diogelwch** - amcangyfrifir mai cost flynyddol gweinyddu asesiadau risg diogelwch yw **£30,000.**
- **Bodloni manyleb y bws melyn** - ymysg nodweddion cyffredin manyleb y bws melyn mae gosod gwregysau diogelwch a systemau teledu cylch cyfyng, amnewid bysiau deulawr a darparu hebryngwyr bysiau. Disgrifir y costau hyn uchod. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi mai amcangyfrif y gost grynswth o roi nodweddion y 'bws melyn' yn holl fysiau cludiant i ddysgwyr fyddai rhwng **£3.7m a £8.5m** sef costau untro, a **£12.9m - £18.1m** o gostau rheolaidd blynyddol.
- **Hyfforddiant i yrwyr** – Telir costau hyfforddi gan weithredydd bysiau ac amcangyfrifir ei fod yn costio £150 y person ar gyfartaledd. Gan fod hwn yn ofyniad cyfreithiol, ni ddylai fod unrhyw oblygiad ar gostau contractau i awdurdodau lleol.
- **Costau gweinyddu a gorfodi** - gan dybio bod Llywodraeth Cymru'n gwneud darpariaeth fewnol ar gyfer pum aelod o staff llawn-amser, amcangyfrifir bod costau cyflogau staff yn **£153,786** y flwyddyn.
- **Costau tribiwnlys** – rhagwelir baich achosion a threfniadau gweinyddu tebyg i Banel Dyfarnu Cymru, a glywodd wyth achos apêl yn 2007/08. Roedd amcangyfrif y costau cymorth yn **£79,713** gyda chostau llety gwrandawiad yn **£4,705**.

8. Roedd y Pwyllgor yn croesawu'r dadansoddiad manwl o gostau a oedd wedi'i gynnwys yn y mesur arfaethedig. Mae'n nodi sylw'r Dirprwy Brif Weinidog[2] y byddai'r newidiadau'n cael eu cyflwyno'n raddol gan ystyried yr amserlen sydd gan awdurdodau lleol ar gyfer contractau presennol, fel y gall newidiadau ddigwydd ar adeg adnewyddu. Felly, er enghraifft, pe bai gweithredwr bysiau'n prynu cerbyd newydd, mae'n debyg y byddai'n bodloni'r gofynion i gyd ar unwaith ac felly'n lleihau'r gost mewn perthynas ag eraill a allai fod wedi'u nodi.

9. Mae'r Pwyllgor yn rhoi sylwadau ar y Mesur isod:

Sylwadau

Gosod gwregysau diogelwch addas

10. Amcangyfrifir bod y gost gyflawn o osod gwregysau diogelwch rhwng £1.5m a £4.5m. Y rheswm bod yr amcangyfrif mor eang yw'r diffyg gwybodaeth. Dywed y Memorandwm Esboniadol[3] bod yr Arolwg Cludiant Ysgol yn cofnodi nad oes gwregysau diogelwch wedi'u gosod mewn 141 o fysiau tra nad yw sefyllfa 260 o fysiau eraill yn hysbys. Cafwyd y wybodaeth gan awdurdodau lleol drwy arolwg a gynhaliwyd gan yr Uned Ddata Llywodraeth Leol. Pan ofynnwyd iddo pam fod y wybodaeth yn anghyflawn, dywedodd y Dirprwy Brif Weinidog[4] ei fod yn meddwl ei bod yn debygol bod y wybodaeth gan awdurdodau lleol ond nad oeddent am ei rhannu. Dywedodd y Dirprwy Brif Weinidog[5] y byddent mewn sefyllfa lle byddai angen iddynt wybod, yn ôl y gyfraith, ar yr adeg pan fyddai'r rheoliadau'n cael eu gwneud, ac felly gallent gadarnhau'r ffigurau i gyd. **Mae'r Pwyllgor Cyllid yn ei chael yn anodd deall pam fod Awdurdodau Lleol yn amharod i ddarparu'r wybodaeth hon ac mae'n siomedig bod yn rhaid mynd ymlaen i gynllunio polisi ar sail gwybodaeth anghyflawn. O gofio'r sefyllfa ariannol dynn, mae'n ofidus y bydd angen rhoi rhagor o ymdrech a mynd i ragor o gostau er mwyn cael y darlun cyflawn.**

---

[2] Cofnod y Trafodion p197, 4 Tachwedd 2010, Y Pwyllgor Cyllid
[3] Mesur Arfaethedig ynghylch Diogelwch ar Gludiant i Ddysgwyr (Cymru), Memorandwm Esboniadol para 8.6
[4] Cofnod y Trafodion p215, 4 Tachwedd 2010, Y Pwyllgor Cyllid
[5] Cofnod y Trafodion p213, 4 Tachwedd 2010, Y Pwyllgor Cyllid

Amnewid cerbydau deulawr

11. Dywed Atodiad C i'r Memorandwm Esboniadol bod 132 o fysiau deulawr yn cludo 8,872 o fyfyrwyr, yn ôl yr Uned Ddata Llywodraeth Leol. Mae'n mynd ymlaen i amcangyfrif y byddai angen 225 o gerbydau unllawr er mwyn amnewid y rhain a byddai'r costau rhedeg ychwanegol[6] ar gyfer y rhain yn £2.8m. Roedd y Pwyllgor Cyllid yn pryderu y gall fod costau cudd, yn ogystal â'r costau rhedeg ychwanegol hyn, fel mewn ysgolion a all fod heb le i gadw'r nifer gofynnol o gerbydau unllawr. Roedd y Pwyllgor hefyd yn meddwl tybed a fyddai'r cynnydd yn nifer y bysiau'n arwain at gynnydd yng nghostau yswiriant gyrwyr.

12. Dywedodd y Dirprwy Brif Weinidog[7] ac nad oedd yn meddwl bod y costau cudd yn sylweddol oherwydd bod y mwyafrif helaeth o gerbydau'n rhai unllawr. Nid oedd yn ymwybodol o unrhyw anawsterau mawr posibl o ran lletya nifer cymharol fwy o fysiau ar dir ysgolion.

Systemau Teledu Cylch Cyfyng

13. Mae'r ffigurau yn y Memorandwm Esboniadol yn nodi nad oes systemau teledu cylch cyfyng wedi'u gosod mewn nifer sylweddol o gerbydau ac nid yw sefyllfa nifer sylweddol o gerbydau'n hysbys. Nododd y Pwyllgor bod gwaith hefyd i'w wneud o ran datblygu'r defnydd o'r systemau hyn gan gynnwys hyfforddi gweithredwyr cerbydau i ddefnyddio'r systemau hyn. Mae angen gwneud gwaith hefyd ar ffyrdd o storio data er mwyn bodloni gofynion cyfreithiol a gofynion eraill. Nododd y Pwyllgor Cyllid y bydd yn anodd bod â llawer o hyder yn yr amcangyfrifon o gostau tebygol nes bod y gwaith hwn wedi mynd rhagddo ymhellach.

Cydweithio rhwng awdurdodau

14. Nod y Mesur arfaethedig yw gwella cludiant penodedig i ddysgwyr ar draws Cymru ac mae llawer o'r datblygiadau'n cynnwys rhai o awdurdodau lleol Cymru neu'r cyfan ohonynt. Bu Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r Pwyllgor Cyllid, ers tro, yn annog llywodraeth leol i weithio ar y cyd ac mewn partneriaeth fel ffordd o ddarparu gwell

---

[6] Cofnod y Trafodion p233, 4 Tachwedd 2010, Y Pwyllgor Cyllid

[7] Cofnod y Trafodion p234, 4 Tachwedd 2010, Y Pwyllgor Cyllid

gwasanaethau yn fwy effeithiol ac effeithlon. Mae'r Pwyllgor yn gobeithio y bydd Awdurdodau Lleol yn manteisio ar y cyfleoedd sy'n cael eu cynnig i wneud hynny yn y Mesur arfaethedig hwn.

Canlyniad

15. Mae'r Pwyllgor Cyllid yn croesawu'r prisiadau manwl a baratowyd i gefnogi'r mesur arfaethedig hwn. Mae'n nodi datganiad y Dirprwy Brif Weinidog y byddai'r newidiadau'n cael eu cyflwyno mewn ffordd sy'n lleihau'r effaith ar awdurdodau lleol a gweithredwyr bysiau. Fodd bynnag, mae wedi'i siomi gan y diffyg gwybodaeth sydd ar gael am fflyd gludiant bresennol awdurdodau lleol ac mae'n teimlo y bydd angen gwneud rhagor o waith er mwyn cael y darlun cyflawn. Nododd y Pwyllgor yr amrywiol gyfleoedd i awdurdodau lleol weithio ar y cyd wrth ddatblygu'r mesur arfaethedig ac mae'n eu hannog i wneud pob ymdrech i fynd ar drywydd y rhain.

16. Er gwaethaf hyder y Dirprwy Brif Weinidog mae'r Pwyllgor yn parhau i fod yn bryderus y gall y nifer gynyddol o gerbydau unllawr achosi anawsterau i rai ysgolion oherwydd yr angen am fwy o le. Mae'r Pwyllgor yn nodi bod angen gwneud rhagor o waith o ran datblygu systemau teledu cylch cyfyng ar gludiant i ddysgwyr.

17. Mae'r Pwyllgor Cyllid yn dod â'r sylwadau hyn i sylw'r Cynulliad.

Angela Burns
Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid